

แนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน*
THE QUALITY ENHANCEMENT OF SMALL SCHOOLS APPROACHES UNDER
THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN ACCORDING TO
THE ROYAL AWARD CRITERIA

อดิศร กล้าหาญ*, สิริธร สินจินดาวงศ์, วราภรณ์ ไทยมา

Adisorn Klahan*, Sirinthorn Sinjindawong, Waraporn Thaima

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: adisorn.ceo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 3) พัฒนาและประเมินแนวทางการยกระดับคุณภาพ โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ โดยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้บริหารและครู จำนวน 25 คน เลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ได้รับรางวัลรางวัลพระราชทาน ระยะที่ 2 เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประชากร คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดศึกษาธิการภาคกลาง จำนวน 1,765 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง 317 คน ได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือ คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ IOC เท่ากับ 0.969 ค่าความเชื่อมั่น 0.986 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ด้วยการสนทนากลุ่ม เครื่องมือ คือ แบบบันทึกและแบบประเมิน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ดำเนินการครอบคลุม 5 ด้าน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 2) ความต้องการจำเป็นในการบริหารตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่ด้านความดีเด่นของสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำสุด 3) แนวทางที่พัฒนามีทั้งหมด 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติครอบคลุมตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานทั้ง 5 ด้าน ได้รับการประเมินความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: โรงเรียนขนาดเล็ก, การบริหารสถานศึกษา, คุณภาพการศึกษา, รางวัลพระราชทาน

Abstract

The objectives of this research were to 1) Examine the management practices of outstanding small primary schools that received the Royal Award for Excellence, 2) Identify the needs in management practices of small primary schools according to the Royal Award criteria, and 3) Develop and evaluate a management approach for enhancing the quality of small primary schools in alignment with the Royal Award criteria. A mixed-methods design was employed, consisting of three phases. Phase 1 utilized qualitative methods through semi-structured interviews with 25 purposively selected school administrators and teachers from awarded schools. Phase 2 employed quantitative methods to assess management needs. The population comprised administrators and teachers from 1,765 small primary schools under the Central Regional Education Office, with a stratified random sample of 317 participants. A questionnaire validated by three experts (IOC = 0.969) and tested for reliability (Cronbach's alpha = 0.986) was used. Data were analyzed using means, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI). Phase 3 involved the development and evaluation of the proposed approach through a focus group of seven purposively selected experts with relevant experience. Data were analyzed using descriptive statistics. The findings revealed that: 1) The outstanding school management practices covered all five domains of the Royal Award criteria, 2) The most critical need was in learner-centered instruction, while the lowest was in institutional distinction, and 3) The developed approach comprised 15 strategies and 38 practical guidelines aligned with all five domains. The approach was assessed as appropriate and feasible for application in the context of small primary schools.

Keywords: Small Schools, Educational Administration, Educational Quality, Royal School Award

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้เด็กในวัยเรียนทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง มีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ข) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 รวมถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการและการกำหนดสถานะอำนาจหน้าที่ของ สพฐ. ในการรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน) ที่เน้นย้ำกรอบนโยบาย มาตรฐานและการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในสังกัด สพฐ. (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ด้านหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่ได้ระบุเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนและใช้เป็นกรอบมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาทุกแห่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ข) และด้านวิสัยทัศน์และพันธกิจ สพฐ. (2567 - 2570) ของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้น “พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตร” และ “จัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียน” สะท้อนภารกิจหลักด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางหนึ่งของภาครัฐที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาขนาดเล็ก คือ “ยุบ ควบรวม” ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งถือเป็นนโยบายสำคัญประการหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการที่มีความต่อเนื่องกันมาเกือบ

3 ทศวรรษ เริ่มตั้งแต่การประกาศอย่างเป็นทางการในปี 2536 มาจนถึงล่าสุด เมื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีหนังสือ ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 ได้แจ้งมติคณะรัฐมนตรี เกี่ยวกับการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็กไปยังเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นมาตรการในการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2562 ที่เห็นชอบตามมติคณะกรรมการการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังคนภาครัฐ (คปร.) ให้ดำเนินการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566ก) ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว นโยบายการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก หรือนโยบาย ยุบ ควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็กที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2536 นั้น ได้มีการประกาศนโยบายอย่างเป็นทางการของกระทรวงศึกษาธิการในยุคนั้น และดำเนินงานกันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงในปี 2556 คณะกรรมาธิการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร ได้มีการประชุมพิจารณาเพื่อกำหนดนโยบาย “การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก” และได้มีการกำหนดแนวทางในการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินการ โดยมอบนโยบายให้ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณายุบสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อย และเสนอให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทกับการจัดการศึกษา แต่กลับกันนโยบายดังกล่าวยังถูกเสียงสะท้อนจากหลายภาคส่วนที่ไม่เห็นด้วย และต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการทบทวนถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่ากับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งทำให้กระแสของนโยบายการ ยุบ ควบรวมสถานศึกษาไม่ได้รับการตอบรับและค่อยๆ หายไปในช่วงเวลาดังกล่าว แต่แนวทางการควบรวมดังกล่าวก็ถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งในปี 2562 โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตดำเนินการควบรวมสถานศึกษาขนาดเล็กในตำบลเดียวกันที่มีระยะห่างกันไม่เกิน 6 กม. ตามมติคณะรัฐมนตรีโดยให้เหตุผลคือ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และลดภาระค่าใช้จ่ายงบประมาณบุคลากรและการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน และมุ่งเป้าไปที่กลุ่มสถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 40 คน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ก)

รางวัลพระราชทานเป็นรางวัลที่สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพทั้งในด้านวิชาการ การบริหารจัดการศึกษาและด้านอื่น ๆ ตามลักษณะเฉพาะและประเภทของสถานศึกษานั้น ๆ ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานสำหรับสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพนักเรียน 2) การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ 3) การบริหารและการจัดการศึกษา 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ 5) ความดีเด่นของสถานศึกษา ที่กำหนดในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566ข) โดยผลที่เกิดจากการพัฒนาที่แสดงให้เห็นเด่นชัดและรักษาคุณภาพตามมาตรฐานนั้นให้ยั่งยืนตลอดไป สอดคล้องกับ ขจรศักดิ์ เขียวน้อย สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทานเป็นผลจากการกระทำความดีอย่างสม่ำเสมอ มีการพัฒนาที่เด่นชัดสมควรอย่างยิ่งที่จะดำรงรักษาภาพความดีงามนั้นให้ยั่งยืนตลอดไป (ขจรศักดิ์ เขียวน้อย, 2565) และ สุรพงศ์ โควงศ์ และคณะ ที่ระบุว่ารางวัลสถานศึกษารางวัลพระราชทาน เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (สุรพงศ์ โควงศ์ และคณะ, 2564) สำหรับสถานศึกษาที่ยังไม่เคยได้รับรางวัลพระราชทาน ได้เห็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐาน สร้างความร่วมมือร่วมใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกภาคส่วน โรงเรียนที่มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างเข้มแข็งจะมีการสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ และโอกาสการเรียนรู้นอกห้องเรียนมากขึ้น ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสถานศึกษา ซึ่งประโยชน์ของการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานนั้นนอกจากความภาคภูมิใจสูงสุดแล้วนั้น ยังส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้นโดยรวมสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับการแก้ปัญหาจำนวนนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการของสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพเทียบเท่ากับสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน และเพื่อรองรับการขอรับรางวัลสถานศึกษาพระราชทานในอนาคต ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยรวมของสถานศึกษาขนาดเล็กที่เป็นปัญหามายาวนานในด้านการพัฒนาคุณภาพต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน
2. ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน
3. เพื่อพัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน” ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) โดยใช้รูปแบบเชิงสำรวจเป็นลำดับ (Sequential Exploratory) ซึ่งจะแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบงานบริหารใน 4 กลุ่ม กำหนดกลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) คือ สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทานระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก ประจำปีการศึกษา 2560 - 2565 ในเขตพื้นที่ส่วนภูมิภาคกลุ่มที่ 5 จำนวน 5 แห่ง ในระยะที่ 1 ของการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา (Case study) ศึกษาปรากฏการณ์ในบริบทจริง โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกตและเอกสารร่องรอยการดำเนินงาน เพื่ออธิบายผลที่เกิดขึ้น ซึ่งมีเป้าหมายในการศึกษาลึกและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง (In-depth understanding) ถึงแนวทางการบริหารสถานศึกษาดีเด่นตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับ (Creswell, J. W. & Poth, C. N., 2018) ที่ระบุว่า การวิจัยเชิงคุณภาพอาจใช้กรณีศึกษาเพียง 1 - 10 กรณี แล้วแต่ความซับซ้อนของบริบท และความต้องการข้อมูลเชิงลึก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แนวทางการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของคำถาม หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ตรวจสอบคุณภาพในด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและข้อบกพร่องทางด้านภาษา ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการสถานศึกษาและการสนทนากลุ่มครูผู้รับผิดชอบงานบริหาร 4 กลุ่มงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2 ชุด สำหรับผู้อำนวยการ และสำหรับรองผู้อำนวยการหรือครูผู้รับผิดชอบงานบริหาร ที่พัฒนาจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม ภายใต้คำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหาและภาษา ดำเนินการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ใช้คำถามกระตุ้น หลีกเลี่ยงการชี้นำ บันทึกเสียงควบคู่บันทึกภาคสนาม และยืนยันสาระสำคัญกับผู้ให้ข้อมูล ภายหลังการสัมภาษณ์ รวบรวมเอกสารประกอบ เก็บข้อมูลต่อเนื่องจนข้อมูลอิ่มตัว แล้วถอดความคำต่อคำ ตรวจสอบเทียบเสียง ลบข้อมูลระบุตัวตนและกำหนดรหัสแทน จัดทำร่องรอยการวิจัย ทั้งนี้การเก็บข้อมูลดำเนินภายใต้การขอความยินยอมอย่างรู้ข้อมูล เคารพสิทธิส่วนบุคคล และยึดหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอในรูปแบบตารางแยกเป็นสถานศึกษา นำเสนอด้วยภาพวิเคราะห์และบรรยายเชิงพรรณนาข้อมูลความเป็นจริงที่ได้รับจากการวิจัย ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลที่ได้จะนำมาซึ่งแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการศึกษาในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายเฉพาะในสำนักงานศึกษาธิการภาคกลาง ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1,765 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาคกลาง จำนวน 317 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) โดยกำหนด ดังนี้ 1) กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นภูมิภาค ซึ่งหลักเกณฑ์ในการแบ่งตามภาค สอดคล้องกับการแบ่งภูมิภาคของสำนักงานศึกษาธิการภาค กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562ก) 2) กำหนดศึกษาธิการภาค โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive selection) คือ ศึกษาธิการภาคกลาง 3) กำหนดโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากศึกษาธิการภาคกลางที่มี 33 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) คือ แบ่งจำนวนนักเรียนในสถานศึกษาออกเป็น 3 ระดับ สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 - 40 คน, 41 - 80 คน และ 81 - 119 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากทุกระดับ 4) กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริหารและครูที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้วิธีการเลือกแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก จากรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจากทั้ง 3 ระดับ ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 317 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามฉบับนี้ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1932) พัฒนาจากผลการสังเคราะห์ระยะที่ 1 ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และเกณฑ์รางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และคำนวณค่า IOC กำหนดเกณฑ์ยอมรับตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 ราย เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น และปรับปรุงถ้อยคำก่อนให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์หรือฉบับกระดาษตามความเหมาะสม พร้อมคำชี้แจงและแบบยินยอม ใช้อีเมลป้องกันการตอบซ้ำ กำหนดกรอบเวลาตอบและติดตามอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่ได้รับถูกตรวจสอบความครบถ้วนและตรรกะ ตัดทิ้งคำตอบผิดปกติ เข้ารหัสและบันทึกในฐานข้อมูล พร้อมตรวจซ้ำอย่างน้อย 10% เพื่อควบคุมความคลาดเคลื่อน ก่อนวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาแยกสภาพปัจจุบัน (D) และสภาพพึงประสงค์ (I) และคำนวณค่าความต้องการจำเป็นด้วยสูตร $PNI_{modified}$ จัดลำดับความจำเป็นและ

สังเคราะห์ข้อค้นพบเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้พัฒนาแนวทางบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลสถานศึกษาพระราชทานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท นำเสนอผลในรูปแบบตารางสรุปรายด้านและรายตัวชี้วัด พร้อมตัวบ่งชี้เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อสะท้อนระดับความคิดเห็นของผู้ตอบ นอกจากนี้ ใช้ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เพื่อระบุลำดับความสำคัญของประเด็นที่ควรพัฒนา โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยระดับที่พึงประสงค์ (I) เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน (D) โดยค่าที่มากแสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาที่สูงกว่า จากนั้นจัดลำดับค่าดัชนีจากมากไปน้อยเพื่อใช้กำหนดประเด็นและลำดับการพัฒนาเชิงปฏิบัติ ทั้งนี้ การประมวลผลสถิติดำเนินการด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยยึดหลักความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลและการตรวจสอบความสอดคล้องของผลลัพธ์ก่อนนำเสนอ

ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ประกอบด้วย 1) เคยปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการประเมินสถานศึกษารางวัลพระราชทาน 2) ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โดยดำรงตำแหน่ง ระดับชำนาญการพิเศษหรือเทียบเท่าขึ้นไป และ 3) ศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน โดยดำรงตำแหน่งระดับชำนาญการพิเศษหรือเทียบเท่าขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ โดยผู้วิจัยขออนุญาตหน่วยงานและดำเนินการตามหลักจริยธรรม จากนั้นสังเคราะห์ผลจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ร่วมกับทฤษฎีและวรรณกรรมเพื่อจัดทำ “ร่างแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน” แล้วพัฒนาเครื่องมือขึ้นมา 2 ชุด ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินแนวทางมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมมิติความเหมาะสม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (เกณฑ์ยอมรับ $IOC \geq 0.50$) แล้วปรับแก้ถ้อยคำให้ชัดเจน และทดสอบความเชื่อมั่นกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิย่อยเพื่อคำนวณความเชื่อมั่น (Cronbach's α เป้าหมาย ≥ 0.70) และทดสอบความชัดเจนของแบบฟอร์ม พร้อมปรับปรุงฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการด้วยการสนทนากลุ่ม โดยนำเสนอร่างแนวทาง และอภิปรายเชิงลึก พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม และหลังจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินร่างแนวทางรายบุคคลด้วยแบบประเมิน 4 มิติ นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาถอดความ จัดหมวดหมู่และสังเคราะห์ประเด็น ในส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์ร่วมกันพร้อมตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง จัดทำบันทึกสรุปรายการวิจัยก่อนนำไปใช้ปรับปรุงแนวทางฉบับสมบูรณ์สำหรับการประยุกต์ใช้จริงในบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก

ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม ทั้ง 4 ส่วน บันทึกประเด็นต่าง ๆ ทั้ง 4 ส่วนตามแบบบันทึกประเด็นการอภิปรายสนทนากลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์และความครบถ้วนของข้อมูลของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา และเมื่อได้ข้อมูลครบตามจำนวน ผู้วิจัยนำข้อมูลมาดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแนวทาง

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลดำเนินการอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มมาสร้างแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเหมาะสมตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 2) ด้านความสอดคล้องของสภาพปัญหา 3) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน มีผลการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน ผ่านการวิเคราะห์และสรุปผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- การบริหารหลักสูตรและวิชาการ ทางการบริหารสถานศึกษาที่ผสมผสานความรู้วิชาการเข้ากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
- การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม
- การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (learner-centred)
- การบริหารสถานศึกษาตามแนวพระราชดำริที่เน้นความสมดุลระหว่างคุณภาพด้านวิชาการและคุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้มแข็ง

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยสรุปผลการศึกษาความต้องการจำเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ดังนี้

การวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 317 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 ส่วนใหญ่มีอายุ 36 - 45 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 44.2 มีระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 72.9 มีตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 66.2 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

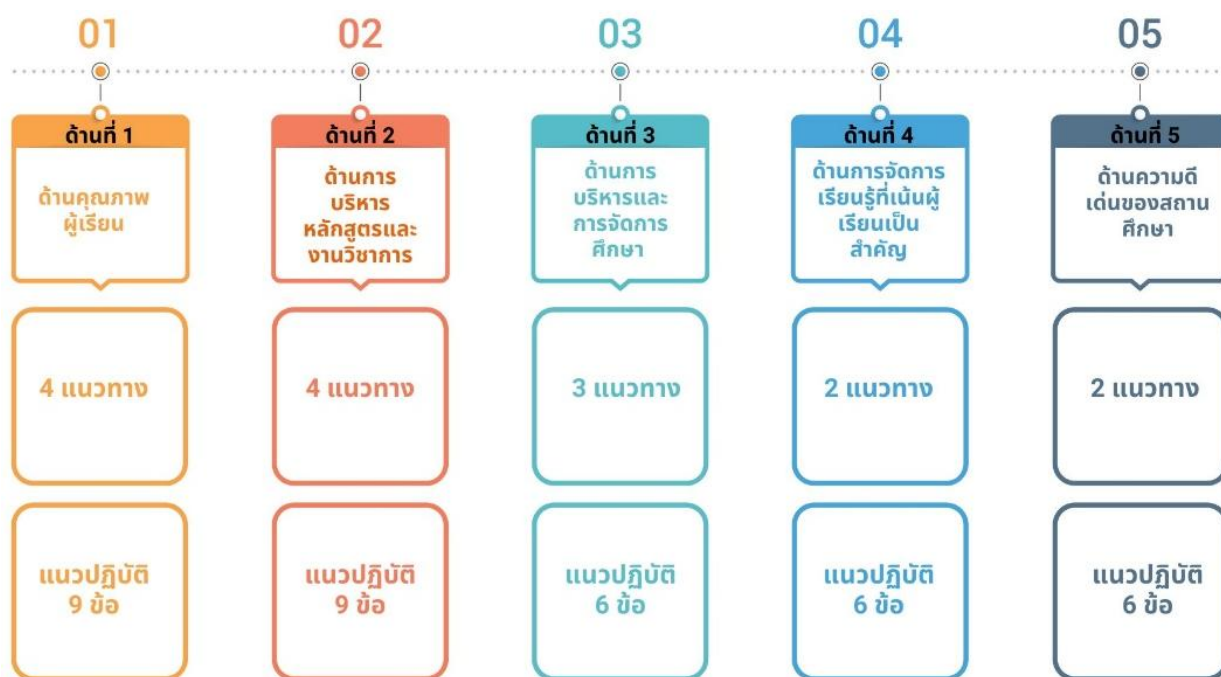
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน โดยภาพรวม

ภาพรวม	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		PNI modified	ลำดับ
	M	S.D.	M	S.D.		
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	4.25	.56	4.36	.57	.03	2
2. ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ	4.18	.59	4.41	.60	.02	4
3. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา	4.40	.57	4.51	.57	.02	2
4. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.38	.54	4.47	.54	.03	1
5. ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา	4.37	.54	4.44	.57	.02	5
ค่าเฉลี่ยรวม	4.32	.56	4.44	.57	.02	-

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กใน 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.32$) และระดับความคิดเห็นต่อสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.44$) โดยมี ค่าเฉลี่ยของความจำเป็น จำแนกตามค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.02 แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($PNI_{modified} = 0.03$) ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและประเมินผลที่หลากหลาย รองลงมา คือ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพผู้เรียน ($PNI_{modified} = 0.02$ เท่ากัน) ขณะที่ ด้านที่มีความจำเป็นน้อยที่สุด คือ ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา ($PNI_{modified} = 0.02$) แสดงให้เห็นถึงจุดแข็งของโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการเชื่อมโยงกับชุมชนและสร้างผลงานที่ได้รับการยอมรับ

ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ผู้วิจัยได้ร่างแนวทางแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ทั้งหมด 5 ด้าน 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติ โดยนำเสนอตามรูปภาพประกอบ และรายละเอียดของแต่ละด้านตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานพร้อมแนวทางและแนวปฏิบัติ

ภาพที่ 1 แนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

1. ด้านคุณภาพผู้เรียน 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเท่าเทียม 3) การมีส่วนร่วม 4) การวัดและประเมินผลแบบองค์รวม และ 11 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก 2) การบูรณาการเนื้อหาชีวิตจริงและบริบทท้องถิ่น 3) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ชัดเจน 4) การออกแบบนโยบายแบบไม่เลือกปฏิบัติ 5) มีมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้ง 6) การจัดสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน 7) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ 8) เปิดพื้นที่สาธารณะให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานจริง 9) สื่อสารความก้าวหน้าของผู้เรียนกับทุกฝ่าย 10) ประเมินผลรอบด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านคุณลักษณะ 11) ใช้หลากหลายเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล

2. ด้านการบริหารหลักสูตรและงาน 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบูรณาการความรู้กับคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ 2) การปรับหลักสูตรตามบริบทของชุมชนและท้องถิ่น 3) การใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมจิตอาสาเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมการจัดการศึกษายืดหยุ่นและเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 9 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ออกแบบหลักสูตรบูรณาการความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม 2) จัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรม 3) ติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม 4) ออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม 5) พัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการจริง 6) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต 7) ผสมผสานสื่อดิจิทัลในกิจกรรมจิตอาสาและพัฒนาคุณลักษณะนิสัย 8) จัดกิจกรรมจิตอาสาในและนอกสถานศึกษา 9) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเส้นทางและวิธีการเรียนรู้ได้หลากหลาย

3. ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 2) การพัฒนาครูและบุคลากรด้วย PLC และนวัตกรรมวิชาชีพ 3) การสรรค์สร้างหลักสูตรยืดหยุ่นสอดคล้องมาตรฐานสากลและบริบทท้องถิ่น และ 6 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) จัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายและแผนงานร่วมกัน 2) บริหารโดยเน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ 3) จัดกิจกรรม PLC เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ส่งเสริมครูได้มีโค้ชชิ่งและพี่เลี้ยงช่วยพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี 5) ร่วมกับภาคีเครือข่ายกำหนดมาตรฐานและปรับหลักสูตร 6) พัฒนาหลักสูตรแบบยืดหยุ่นตามแนวทาง 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

4. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูและการวิจัยในชั้นเรียน 2) การบริหารงานบุคคลแบบมีบทบาทชัดเจนและสร้างทีมงานร่วมมือ และ 6 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) จัดตั้ง ศูนย์พัฒนาวิชาชีพครูในโรงเรียน 2) จัดชั่วโมง PLC ประจำเดือน 3) สนับสนุนให้ครูทุกคนมี แผนวิจัยในชั้นเรียน 4) กำหนดบทบาทและหน้าที่ของครูและบุคลากร อย่างชัดเจน และ 5) จัดประชุม Coaching ทุก 3 เดือน 6) ใช้ระบบประเมินผลการปฏิบัติงานแบบ 360 องศา

5. ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การบริหารสถานศึกษาโดยใช้กรอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรด้วยความโปร่งใสและประสิทธิภาพ และ 6 แนวปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) กำหนดกิจกรรมทักษะชีวิตและจริยธรรมลงในกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) นำหลักความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกันในตัว มาใช้กำหนดนโยบายและกระบวนการบริหาร 3) บริหารแบบมีส่วนร่วม 4) วางแผนงบประมาณอย่างรอบคอบ 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการวางแผนและติดตามการใช้งบประมาณ และ 6) บำรุงรักษาอาคารสถานที่และแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

โดยผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานมีระดับความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับ “ดีมาก” ทุกด้าน โดยเฉลี่ยคะแนนภาพรวมทั้ง 4 มิติ ดังนี้ ด้านความเหมาะสม 4.38, ด้านความถูกต้อง 4.37, ด้านความเป็นไปได้ 4.42 และ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ 4.67 ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับสูง และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผล

การศึกษานี้แบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 3 ระยะ ตามขั้นตอนการดำเนินวิจัย เพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของข้อมูลเชิงคุณภาพ - เชิงปริมาณ และกระบวนการพัฒนาแนวทางยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กอย่างเป็นระบบ

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่น

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดเล็กมีองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้รูปแบบ Active Learning, Project-Based Learning (PjBL) และ Problem-Based Learning (PBL) ช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bell, J. ที่ระบุว่า การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงมีผลอย่างยิ่งต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Bell, J., 2010) และงานวิจัยของ เลิศดาว กลิ่นศรีสุข ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับ “มากที่สุด” ทุกด้าน รวมถึงด้านการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและประยุกต์ใช้สื่อและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (เลิศดาว กลิ่นศรีสุข, 2565) และได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยของ Freeman, S. et al. ซึ่งพบว่า Active Learning ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และลดอัตราการสอบตกอย่างมีนัยสำคัญ (Freeman, S. et al., 2014) ในขณะที่ Savery, J. R. เน้นว่าการเรียนรู้ผ่านปัญหา (PBL) ส่งเสริมความคิดเชิงวิพากษ์และทักษะการแก้ปัญหา (Savery, J. R., 2026) และการศึกษาของ Markula, A. E. & Aksela, M. พบว่า โครงการในบริบทชีวิตจริงช่วยให้นักเรียนเกิดการสะท้อนความรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Markula, A. E. & Aksela, M., 2022)

2. การบริหารหลักสูตรแบบบูรณาการ ที่ตอบสนองบริบทท้องถิ่น สนับสนุนแนวคิดของ Stenhouse ที่เสนอว่าหลักสูตรควรเป็นกระบวนการที่ปรับได้ตามบริบทและเนื้อหาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย และปรับบริบทหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน พร้อมกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า เป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Tupthai, T. & Chansirisira, P., 2025); (Wattthanawara, N. et al., 2020)

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ที่ทุกภาคส่วน ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีบทบาทในการวางแผนและติดตามพัฒนาโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียน โดยเน้นว่าการมีส่วนร่วมที่หลากหลายของชุมชนมีผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและความยั่งยืนของโรงเรียน ในระดับพื้นที่บริการ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พูลพัฒน์ ประภคฤติ และวรรณเศียร ดิเรก ที่ชี้ให้เห็นว่าการบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วม และมีรูปแบบที่เป็นระบบ ส่งผลให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากชุมชน (พูลพัฒน์ ประภคฤติ และวรรณเศียร ดิเรก, 2557) โดย Vescio, V. et al. ยืนยันว่า PLC ที่ได้รับการพัฒนาอย่างมีระบบจะส่งผลในเชิงบวกต่อทั้งกระบวนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนขณะเดียวกัน การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และข้อมูลจากระบบประกันคุณภาพภายใน ก็เป็นอีกเครื่องมือสำคัญในการวางแผน ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม (Vescio, V. et al., 2008) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Robinson, V. M. et al. ที่ระบุว่า ผู้นำสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้ข้อมูลผ่าน PLC ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครู ช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน (Robinson, V. M. et al., 2025)

4. การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยึดหลัก “พอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน” ในการบริหารทรัพยากรและจัดการเรียนรู้ ช่วยสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองในโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่เน้นการศึกษาที่เน้นความยั่งยืน (sustainable education) และความเป็นธรรม (equity in education) (UNESCO, 2015) สอดคล้องกับ Suriyankietkaew, S. & Hallinger, P. ที่พบว่า การนำหลักคุณธรรมความรอบคอบ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในระบบบริหารโรงเรียน สามารถมีผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน (Suriyankietkaew, S. & Hallinger, P., 2018)

ระยะที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็น

จากการวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) ของแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน พบว่า ภาพรวมทั้ง 5 ด้านมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI) เฉลี่ยอยู่ที่ 0.022 แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด คือ ด้านการจัดการ

เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) เท่ากับ 0.026 รองลงมา คือ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านคุณภาพผู้เรียน ค่าความต้องการจำเป็น (PNI) เท่ากับ 0.024 ขณะที่ ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา มีค่าความจำเป็นต่ำที่สุด (PNI) เท่ากับ 0.016 สะท้อนว่าโรงเรียนมีจุดแข็งในด้านการสร้างความร่วมมือและผลงานที่โดดเด่นในสายตาชุมชน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานของ Hirantrakul, T. & Indusuta, S. ซึ่งระบุว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง (Hirantrakul, T. & Indusuta, S., 2025) ทั้งยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ OECD ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนในด้าน Active Learning และการวางแผนพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษานี้ (OECD, 2022) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร ที่ชี้ว่าเมื่อโรงเรียนดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนที่มีคุณภาพ และชุมชนให้การสนับสนุนอย่างเข้มแข็ง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) ซึ่งสนับสนุนด้วยแนวคิดของ OECD ที่เสนอให้เน้น การเรียนรู้ที่ออกแบบจากผู้เรียน และการใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการศึกษาอย่างมีระบบ (OECD, 2022)

ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินแนวทาง

ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับ “ดี” มีระดับความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับ “ดีมาก” โดยเฉลี่ยคะแนนภาพรวม ทั้ง 4 มิติ เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านความเหมาะสม 4.38, ด้านความถูกต้อง 4.37, ด้านความเป็นไปได้ 4.42 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ 4.67 แสดงให้เห็นว่าแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ทั้ง 5 ด้าน 15 แนวทาง แนวปฏิบัติ 38 ข้อ สามารถนำไปใช้ได้และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ก่อให้เกิดกรอบแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้และการใช้ประโยชน์ในระดับ ดีมาก และถูกทำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน 5 ด้าน ประกอบด้วย 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติ ซึ่งบูรณาการคุณภาพวิชาการกับคุณธรรมจริยธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้เช่นเดียวกัน ผลเชิงประจักษ์จากดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ชี้ว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นจุดที่ต้องเร่งพัฒนาสูงสุด ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI) สูงกว่าด้านอื่น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินที่หลากหลาย ในขณะที่ด้านความดีเด่นของสถานศึกษา เป็นจุดแข็งเชิงบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI) ต่ำสุด อันเกี่ยวเนื่องกับการเชื่อมโยงชุมชนและการยอมรับทางสังคม นอกจากนี้ในกระบวนการพัฒนาแนวทางแบบผสมผสานวิธีการจากการสังเคราะห์ผลการศึกษาจาก ระยะที่ 1 และ 2 ร่วมกับการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากระยะที่ 3 ได้ให้วิธีดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน สามารถถ่ายทอดซ้ำได้ ประกอบด้วย เกณฑ์เชิงหลักฐานในการปรับปรุงแนวทาง และแนวปฏิบัติที่เป็นเครื่องมือในการทำกับติดตามคุณภาพการดำเนินงานในแต่ละแนวทาง ส่งผลให้เกิดการรวมกันเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ทั้งอธิบายได้ว่า “อะไรควรทำ” และ “ทำอย่างไร” สำหรับการยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กให้บรรลุตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการบริหารสถานศึกษาดีเด่นของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่ได้รับรางวัลสถานศึกษาพระราชทาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน

จากผลการศึกษาพบว่า การสังเคราะห์ผลในระยะที่ 1 ชี้ให้เห็นองค์ประกอบการบริหารที่สอดคล้องกับความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและออกแบบกิจกรรมเชิงรุก (Active Learning) 2) การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่บูรณาการความรู้กับคุณธรรมจริยธรรมและปรับใช้ตามบริบทท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้ข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ 4) การจัดการเรียนรู้ที่สนับสนุนการประเมินผลที่หลากหลายและสะท้อนสมรรถนะผู้เรียนรอบด้าน และ 5) การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวพระราชดำริมุ่งสมดุลคุณภาพวิชาการควบคู่คุณธรรม ซึ่งเป็นฐานสำคัญของความดีเด่นของสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน จากผลการศึกษา พบว่า จากการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน โดยวิเคราะห์ภาพรวม 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อ สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ($M = 4.32$) และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.44$) โดย ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับแก้ ($PNI_{Modified}$) ในภาพรวมเท่ากับ 0.02 สะท้อนความจำเป็นระดับปานกลาง เมื่อจัดลำดับรายด้าน พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความจำเป็นสูงสุด ($PNI_{Modified} = 0.03$) ซึ่งควรเร่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินที่หลากหลาย 2) การบริหารและการจัดการศึกษา และคุณภาพผู้เรียน อยู่ในลำดับรอง ($PNI_{Modified} = 0.02$ เท่ากัน) สะท้อนความจำเป็นด้านกลไกบริหาร การพัฒนาครู และผลลัพธ์ผู้เรียน 3) ความดีเด่นของสถานศึกษา ต่ำสุด ($PNI_{Modified} = 0.02$) สะท้อนจุดแข็งด้านความสัมพันธ์ชุมชนและภาพลักษณ์องค์กรที่พอใช้ได้ดี

วัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนาและประเมินแนวทางในการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์รางวัลพระราชทาน ขากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาสกัดประเด็นสำคัญตามเกณฑ์รางวัลพระราชทานทั้ง 5 ด้าน ทำให้ ได้แนวทาง 15 แนวทาง 38 แนวปฏิบัติ ที่ครอบคลุมคุณภาพผู้เรียน หลักสูตรและงานวิชาการ การบริหารและการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และความดีเด่นของสถานศึกษา โดยแนวทางได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน พบว่า อยู่ในระดับ “ดีมาก” ทุกมิติ ได้แก่ ความเหมาะสม 4.38 ความถูกต้อง 4.37 ความเป็นไปได้ 4.42 และการนำไปใช้ประโยชน์ 4.67 สะท้อนความพร้อมเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติสำหรับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) การจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการจำเป็น (PNI) เริ่มดำเนินการที่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ก่อนเนื่องจากมีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยกำหนดแนวทางและแนวปฏิบัติในการพัฒนา เช่น หลักสูตรอบรม Active Learning/Assessment for Learning, แผนวิจัยในชั้นเรียนรายครู และชั่วโมง PLC ประจำเดือน พร้อมตัวชี้วัดผลลัพธ์ 2.2) การยกระดับกลไกบริหารและบุคลากร โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการจัดเวทีตั้งเป้าหมายร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และแผนติดตามผลเป็นรอบไตรมาส ควบคู่กับการจัดระบบโค้ชซึ่งด้านเทคโนโลยีและวิธีสอนให้กับครูผู้สอน 2.3) การบูรณาการหลักสูตรกับบริบทพื้นที่ โดยนำการกระบวนการปรับหลักสูตรที่ยืดหยุ่นด้วยแนวปฏิบัติ “1 โรงเรียน 3 รูปแบบ” เชื่อมชุมชน ท้องถิ่น และงานจิตอาสาพร้อมผลงานสื่อดิจิทัล 2.4) การนำระบบประเมินผลรอบด้าน ใช้แนวทางการประเมินแบบองค์รวมและเครื่องมือหลากหลาย พร้อมทั้งเชื่อมผลกับการสื่อสารผู้ปกครองและชุมชน 2.5) การยึดกรอบเศรษฐกิจพอเพียงและธรรมาภิบาล กำหนดวางแผนงบประมาณบนฐานข้อมูลที่เปิดเผย ตรวจสอบได้ เสริมความร่วมมือผู้ปกครองและชุมชนในการติดตาม 2.6) การนำเทคโนโลยีทุนการบริหาร โดยนำระบบข้อมูลโรงเรียน ไปใช้ในงานตารางสอนการติดตามผลผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และช่วยงานเอกสาร ลดภาระครู เพื่อคืนเวลาให้การสอน

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) การประเมินผลเชิงสาเหตุของแนวทาง โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลองหรือทดลองภาคสนาม เพื่อตรวจสอบผลกระทบต่อผลลัพธ์ผู้เรียนและคุณภาพการสอนในระยะสั้นและระยะยาว 3.2) การขยายพื้นที่และความหลากหลายของตัวอย่าง โดยศึกษาในภูมิภาคหรือบริบทโรงเรียนหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อทดสอบความทั่วไปใช้ได้ (generalizability) และความเหมาะสม

ต่อบริบทต่างกัน 3.3) การนำกลไกนวัตกรรมและ AI นำมาใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยศึกษาวิจัยเชิงออกแบบ (design-based research) เพื่อต่อยอดโมดูล AI และดิจิทัลที่ช่วยยกระดับการสอน การประเมิน และการบริหาร ทรัพยากร

เอกสารอ้างอิง

- เลิศดาว กลิ่นศรีสุข. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสุรินทร์. *Journal of Social Science for Local Rajabhat Mahasarakham*, 6(1), 12-15.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2562ก). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2562ข). มติ ครม.ด้านการศึกษา: เห็นชอบจัดสรรอัตราว่างเกษียณอายุฯ และแนวทางควรวรรณโรงเรียน ขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2566ก). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2566ข). เป็ดวิสัยทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2567 - 2570. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.
- ขจรศักดิ์ เขียวน้อย. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กเพื่อรับ รางวัลพระราชทาน. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 35(1), 57-67.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1342-1354.
- พลพัฒน์ ประภุติ และวรรณเคียร ดิเรก. (2557). รูปแบบการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนสำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์สุนทรีย*, 8(1), 1-22.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). มาตรฐานและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุรพงศ์ ไควงค์ และคณะ. (2564). การศึกษาการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการที่มุ่งสู่การเป็นสถานศึกษารางวัล พระราชทาน: กรณีศึกษาโรงเรียน มัธยมศึกษานานาชาติใหญ่แห่งหนึ่งที่ได้รับรางวัลพระราชทานในปีการศึกษา 2562. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(4), 215-226.
- Bell, J. (2010). *Doing Your Research Project: A Guide for First-Time Researchers in Education, Health and Social Science*. (4th ed.). Berkshire: Open University Press.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (4th ed.). Newbury Park: SAGE Publications.

- Freeman, S. et al. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410-8415.
- Hirantrakul, T. & Indusuta, S. (2025). Collaborative school leadership and sustainable improvement in small primary schools. *Asia-Pacific Journal of Education*, 45(1), 1-17.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes (Doctoral dissertation, Columbia University). *Archives of Psychology*, 3(8), 1-55.
- Markula, A. E. & Aksela, M. (2022). The key characteristics of project-based learning: How teachers implement projects in K-12 science education. Retrieved March 15, 2024, from <https://diser.springeropen.com/articles/10.1186/s43031-021-00042-x>
- OECD. (2022). Improving rural education: Policy lessons for equity and quality. Retrieved March 15, 2023, from <https://url.in.th/reXrx>
- Robinson, V. M. et al. (2025). Leadership for student participation in data-use professional learning communities. *Education Sciences*, 15(5), 548. <https://www.mdpi.com/2227-7102/15/5/548>
- Savery, J. R. (2026). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 1(1), 9-20.
- Suriyankietkaew, S. & Hallinger, P. (2018). Empirical research on education for sustainable development in sufficiency-based schools. *European Journal of Sustainable Development*, 7(3), 205. <https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/article/view/700>
- Tupthai, T. & Chansirisira, P. (2025). Needs assessment of participatory school management for academic effectiveness in Provincial Administrative Organization schools: A study of Northeast Thailand. *Journal of Education and Learning*, 14(5), 348. <https://url.in.th/eojfV>
- UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good? UNESCO. Retrieved March 19, 2023, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555>
- Vescio, V. et al. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80-91.
- Watthanawara, N. et al. (2020). Strategy of local curriculum development by participatory action research: A case study in multiracial school, Chiang Mai Thailand. *Academy of Strategic Management Journal*, 19(2), 2. <https://url.in.th/mqvlx>